

Second opinion kap Sterrebos ten behoeve van zitting ABRvS 13 januari 2022

René Janssen

In opdracht van:

Sevon

Second opinion kap Sterrebos ten behoeve van zitting ABRvS 13 januari 2022

Status uitgave	Definitief
Rapportnummer	Bionet 2021 – 04
Datum uitgave	31 december 2021
Titel	Second opinion kap Sterrebos ten behoeve van zitting ABRvS 13 januari 2022
Status rapport	Openbaar
Auteur	René Janssen
Illustraties en foto's	René Janssen, tenzij anders vermeld
Foto voorblad	Het voorgenomen grotendeels te kappen oudbos Sterrebos en de populierenaanplant links daarvan in het midden, met vooral de "compensatiebossen", rechts kasteel Wolfrath en rechtsachter VDL/Nedcar
Kaart ondergrond	GoogleHybrid
Aantal pagina's	34 pagina's
Opdrachtgever	De Groene Sporenwolf (DSG) en SEVON
Contactpersoon	De heer D.J.V. van der Hoven en de heer B. Kranstauber
Wijze van citeren	Janssen R.,2021. Second opinion kap Sterrebos ten behoeve van zitting ABRvS 13 januari 2022. Bionet Natuuronderzoek 2020-04. 34 pg.

Bionet Natuuronderzoek is niet aansprakelijk voor eventuele schade, alsmede voor schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden en/ of de gegevens die verkregen zijn uit dit onderzoek.

© Bionet Natuuronderzoek/ DSG/ SEVON / Raad van State

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgevers en is haar eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, het internet, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever(s) danwel Bionet Natuuronderzoek, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Gebiedsbeschrijving	5
1.3 De te onderzoeken gronden	6
1.4 Dankwoord	7
2. Kwetsbaarheid vleermuizen en de beschermde status van vleermuizen	8
2.1 Kwetsbaarheid soortgroep vleermuizen door laag reproductievermogen en nood aan een groot aantal verblijfplaatsen.	8
2.2 Negatieve trend en slechte staat van instandhouding vleermuizen	9
2.3 Dwingendrechtelijk en stringent Europees kader leidend	10
2.3.1 Europese juridische context.....	10
2.3.2 Europese voorwaarden zijn bepalend; gevolgen voor beoordeling van de ontheffing	10
2.3.3 Europese voorwaarden zijn strikt en moeten restrictief worden uitgelegd	10
2.3.4 (Over-)compensatie geen alternatief voor restrictieve toetsing aan uitzonderingsvoorwaarden	12
2.3.5 Toets voorwaarde geen afbreuk gunstige staat van instandhouding	12
2.3.6 Actieve soortenbescherming en voorzorgsbeginsel	14
2.3.7 Afsluitend.....	14
3. Werkwijze.....	15
3.1 Dossieronderzoek	15
3.1.1 Verricht onderzoek naar vleermuizen.....	15
3.1.2 Wet natuurbescherming	15
3.1.3 Mitigatie en compensatie.....	15
3.1.4 Voor Natura2000	16
3.2 Aanvullend bronnenonderzoek.....	16
3.3 Veldbezoeken	17
4. Resultaten	18
4.1 Dossieronderzoek	18
4.1.1 Geen inzicht in populaties en staat van instandhouding vooraf	18
4.1.2 Vleermuizen zeer kwetsbaar in de winter	18
4.1.3 Geen effectief bewezen mitigatie- en compensatie	20
4.1.4 Ingekorven vleermuis, Natura2000 gebied en de externe werking daarvan.....	22
4.2 Veldbezoeken	23
4.2.1 Plastic rondom takken en holtes.....	23
4.2.2 Algehele impressie	23
4.2.3 Bos is een ecosysteem, geen groepering van bij elkaar geplante bomen	25
4.2.4 Kasten op palen	25
4.2.5 Kandelaberen van bomen en die verplanten	25
4.2.6 Compensatie op gebied dat al natuurbestemming van het waterschap heeft.....	26

5. Conclusie.....	30
5.1 Beroepsgrond 4: Onjuist danwel niet uitgevoerde inventarisaties, waardoor soort-functiecombinaties voor vleermuizen zijn gemist; tevens voor enkele vogelsoorten	30
5.2 Beroepsgrond 5: Er heeft geen toetsing van de Staat van Instandhouding (SvI) plaats gevonden; terwijl in de stukken duidelijk te lezen is dat verschillende getroffen vleermuissoorten in een negatieve staat van instandhouding verkeren. Daarbij heeft de wijziging een nog negatiever effect op de SvI dan de oorspronkelijke ontheffing	30
5.3 Beroepsgrond 6: De uitgevoerde, goedgekeurde danwel voorgenomen mitigatie en compensatie zijn niet volgens daarvoor geldende standaarden; dit is niet volgens de Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming.....	30
5.3.1 Compensatie van verblijfplaatsen	30
5.3.2 Gebiedscompensatie.....	31
5.4 Beroepsgrond 7: Het projectgebied ligt in de externe werking van een Natura2000 gebied Lilbosch en Maria Hoop dat is aangewezen voor de ingekorven vleermuis.....	31
5.5 Beroepsgrond 2: Er is geen dwingende reden van groot openbaar belang volgens de Habitatrictlijn, zeker niet van Nationale aard	32
5.6 Beroepsgrond 3: Er zijn andere bevredigende oplossingen. De gekozen variant is niet conform Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming. Uit de stukken blijkt dat de alternatievenafweging die is gemaakt, niet is afgewogen conform de Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming.....	33
5.7 Afsluitende conclusies.....	33

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Groene Sporenwolf (hierna DSG) en Stichting Ecologisch Vleermuis Onderzoek Nederland (hierna SEVON) hebben Bionet Natuuronderzoek verzocht een deskundigenrapport te schrijven over de effecten van de voorgenomen kap van het oudbos Sterrebos en daarbij een analyse te verrichten over de al uitgevoerde en op handen zijnde mitigatie en compensatie op het gebied van vleermuizen.

Bionet heeft in 2019 en 2020 in opdracht van Antea onderzoek gedaan naar de vleermuisrijkdom in het Sterrebos en daarnaast in deze omgeving (zie dossierstukken) alsmede meerdere onderzoeken voor de provincie Limburg uitgevoerd. Beide partijen hebben ondergetekende ingeschakeld voor vleermuisonderzoek vanwege zijn jarenlange expertise; hiervoor is ondergetekende als vleermuisexpert en terzake kundig door beide partijen ingehuurd.

De gestelde onderzoeksvragen zijn de volgende:

- Hoe beoordeelt de deskundige de door beide gestelde stichtingen opgeworpen beroepsgronden, gelet op voorliggende dossierstukken?
- Zijn de voorgestelde mitigatie- en compensatie doeltreffend voor de verloren soort-functiecombinaties, zijn ze juist ingezet en op een juiste manier uitgevoerd danwel voorzien?

De literatuurverwijzingen zijn opgenomen in paragraaf 3.1 en paragraaf 3.2 als onderzochte bronnen.

1.2 Gebiedsbeschrijving

Het Sterrebos is een oudbos volgens de criteria van Hermy et al. (1999). Onder andere de groeiplaatsen van de plantensoort eenbes geeft aan dat dit bos altijd bosgebied is geweest. Oudbos (in het Engels: Ancient forest) is daarmee qua insectenfauna, paddenstoelen alsmede plantenvoorkomen moeilijk, zometert onmogelijk, te compenseren op een andere locatie. Wanneer een bos wordt kaalgekapt, raakt het daarmee verloren voor de natuur en het nageslacht.

Het Sterrebos is gelegen in één van de vleermuissoortenrijkste gebieden van Nederland. Het vleermuisonderzoek, dat enkel in de zomer heeft plaatsgevonden, is uitgevoerd door Antea (2019 & 2020), Natuurbalans (2020), Faunaconsult (2019) en Bionet Natuuronderzoek (2019 & 2020). Tijdens dat zomeronderzoek zijn van de volgende vleermuissoorten kraamverblijven vastgesteld.

	Soort	Kraamverblijf(en)	Zomer- danwel paarverblijf	(Essentiële) foerageerhabitat
1	Gewone grootoorvleermuis	X	X	X
2	Baardvleermuis			X

3	Baardvleermuis/ Brandts vleermuis	X	X	X
4	Rosse vleermuis	X	X	X
5	Watervleermuis		X	
6	Gewone dwergvleermuis		X	X
7	Ruige dwergvleermuis		X	X
8	Laatvlieger			X
9	Bosvleermuis			X
10	Franjestaart			X
11	Ingekorven vleermuis			X

1.3 De te onderzoeken gronden

DSG en SEVON hebben Bionet Natuuronderzoek gevraagd onderstaande gronden te onderzoeken op hun validiteit gelet op haar kennis van de ecologie van vleermuizen alsmede haar kennis van de Nederlandse en Europese wetgeving. Doordat de beroepsgronden voor een juridische juistheid in een andere volgorde behandeld dienen te worden, worden ze in deze rapportage in een iets gewijzigde volgorde behandeld dan in beide beroepschriften van 2 december jl. zijn ingestuurd:

Beroepsgrond 4: Onjuist danwel niet uitgevoerde inventarisaties, waardoor soort-functiecombinaties voor vleermuizen zijn gemist; tevens voor enkele vogelsoorten;

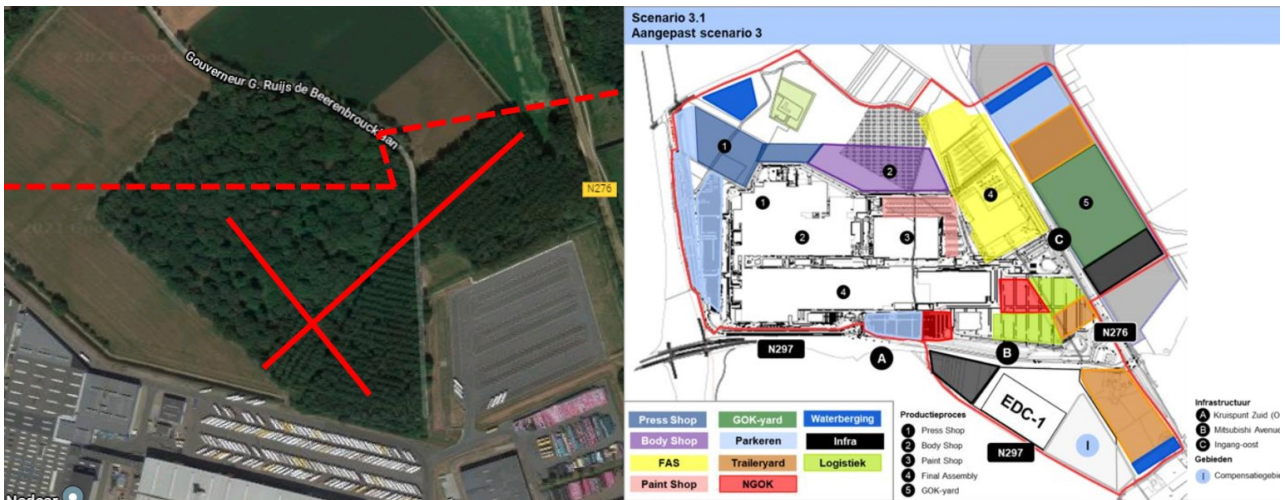
Beroepsgrond 5: Er heeft geen toetsing van de Staat van Instandhouding (SvI) plaats gevonden; terwijl in de stukken duidelijk te lezen is dat verschillende getroffen vleermuissoorten in een negatieve staat van instandhouding verkeren. Daarbij heeft de wijziging een nog negatiever effect op de SvI dan de oorspronkelijke ontheffing;

Beroepsgrond 6: De uitgevoerde, goedgekeurde danwel voorgenomen mitigatie en compensatie zijn niet volgens daarvoor geldende standaarden; dit is niet volgens de Habitatrichtlijn en daarmee de Wet natuurbescherming.

Beroepsgrond 7: Het projectgebied ligt in de externe werking van een natura2000 gebied Lilbosch en Maria Hoop dat is aangewezen voor de ingekorven vleermuis, een soort die gebruik maakt van het plangebied. Door het uiteenvallen van de kraamgroep die gebruik maakte van Lilbosch, is er in 2012 een deel van deze groep naar Susteren verhuisd; 3.7km van het plangebied. De gehele planontwikkeling is niet getoetst volgens de vigerende regels van Natura2000 gebieden.

Beroepsgrond 2: Er is geen dwingende reden van groot openbaar belang volgens de Habitatrichtlijn, zeker niet van Nationale aard.

Beroepsgrond 3): Er zijn andere bevredigende oplossingen. De gekozen variant is niet conform Habitatrichtlijn en daarmee de Wet natuurbescherming. Uit de stukken blijkt dat de alternatievenafweging die is gemaakt, niet is afgewogen conform de Habitatrichtlijn en daarmee de Wet Natuurbescherming.

Kaart 1: Links: Het oudbos Sterrebos ligt direct ten noorden van VDL/Nedcar Born. Het kruis geeft het door de provincie Limburg vergunde goudgroene natuur weer dat VDL/Nedcar volgens het aangevochten besluit mag kappen. Bron kaart: GoogleHybrid. Rechts: Scenario 3.1 naar de Omgevingswetontheffing ingediend door Antea Group voor VDL/Nedcar. Het Sterrebos is 6.8ha, er zou 2.9ha verdwijnen van dit oudbos. Daarnaast wordt er 4.3 populierenbos gekapt.

Foto 1: Vanuit de lucht is beter te zien wat er volgens de plannen van VDL/ NEDCAR verdwijnt. Het voorgenomen te kappen deel met kruis erdoor. Links: Ontvangen dronebeeld met daar het overblijvende kleine(re) deel behouden Sterrebos. Rechts: Beeld GoogleHybrid met aan de zuidzijde het te kappen Sterrebos.

1.4 Dankwoord

De opdrachtgevers worden bedankt voor het constructief meedenken aan deze rapportage. Daarnaast worden verschillende andere mensen hartelijk bedankt voor hun input.

2. Kwetsbaarheid vleermuizen en de beschermde status van vleermuizen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de relevante ecologische situatie ten aanzien van de soortgroep vleermuizen en het Europeesrechtelijke juridische kader. Een deel van de argumenten is met succes aangevoerd in de zaak met kenmerk 201900294/1/R2 met ECLI:NL:RVS:2021:853, waarin uitspraak werd gedaan over de Gedragscode NOM.

2.1 Kwetsbaarheid soortgroep vleermuizen door laag reproductievermogen en nood aan een groot aantal verblijfplaatsen.

Vleermuizen zijn een kwetsbare soortgroep. Van deze soortgroep krijgt een vrouwtje slechts 1 jong per jaar. Daarnaast krijgt slechts een deel van de vrouwtjes een jong. Het wegvallen van één of meerdere dieren kan direct grote gevolgen hebben voor de (lokale/regionale en soms zelfs landelijke) populatie. Dat is temeer zo wanneer kraamverblijven en daarmee kraamkolonies verloren gaan. Vanwege het zeer lage reproductievermogen is het herstel van een vleermuiskolonie c.q. een vleermuispopulatie een zeer langzaam proces. Bij grootschalige ingrepen dan wel bij zeldzame soorten zal een populatie zich niet altijd kunnen herstellen. Het is daarom zeer onzeker of sterfte en verlaagde reproductie door menselijke activiteiten door de populatie kunnen worden aangevuld, zeker in een context waarin ook nog een wijziging van leef-, rust- en/of voortplantingsgebied wordt ondergaan.

Een kraamkolonie vrouwtjes van de gewone grootoorvleermuis, maar ook andere boombewonende soorten zoals franjestaart en rosse vleermuis of Bechstein's vleermuis gebruikt bijvoorbeeld een netwerk van tot wel 50 verblijfplaatsen per jaar, waarbij dieren zich tot wel iedere dag verplaatsen tussen verblijven. Een voorbeeld wordt gegeven in de volgend afbeelding uit een artikel van Zeuss et al. (2017) voor de gewone grootoorvleermuis:

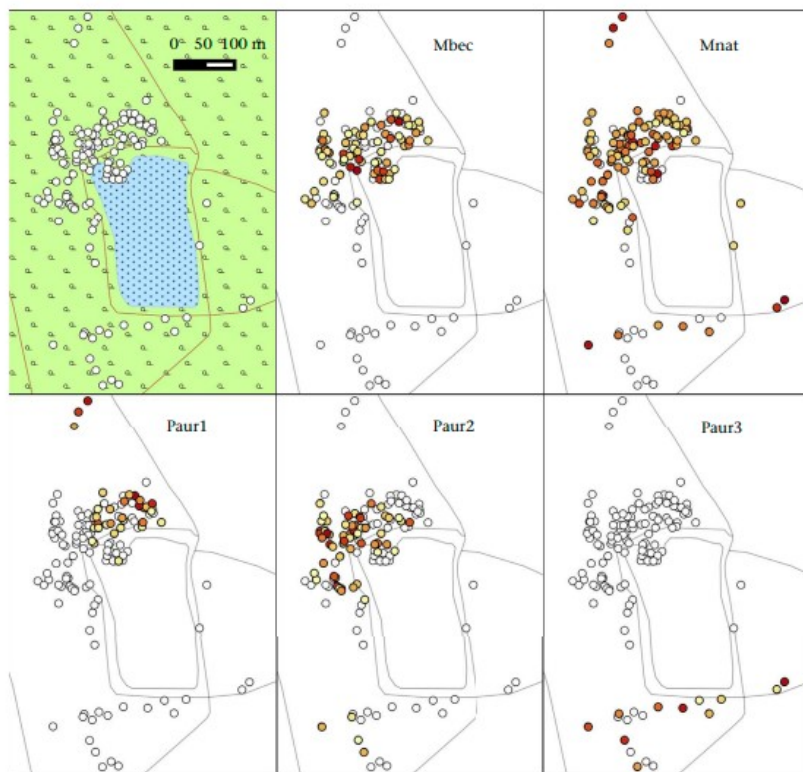

Figure 1. Roosting ranges of the colonies in the study area. An overview of the area with the swamp (dotted area) and surrounding woodland and existing walking paths is shown at the top left. Open circles represent bat boxes in the area. The darker coloured the boxes the higher the box usage over all years (2013–2015). Note that each of the five plots shows the entire study site with the roost use of the respective colony. Colony names are explained in the text.

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten hebben een strikt beschermde status onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en daarmee ook onder de Wet natuurbescherming (Wnb).

Bij kap van bos is sprake van het overtreden van in het bijzonder de volgende twee verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (Wnb):

Artikel 3.5 lid 4 Wnb: beschadiging of vernieling van voortplantingsplaatsen en rustplaatsen

Bij het kappen verdwijnen de hier aanwezige voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen.

Artikel 3.5 lid 1 Wnb: opzettelijk doden

Verder leidt het kappen van bomen vaak ook dat vleermuizen opzettelijk worden gedood of verwond. Bij 'opzettelijk' gaat het om voorwaardelijk opzet. Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of een plant, zoals in dit geval de dood van een dier.

De memorie van toelichting van de Wnb zegt hierover, TK 2011-2012, 33 348, nr. 3, p. 137. De Wnb-wetgever verwijst daarbij naar HvJ-jurisprudentie, te weten HvJ 30 januari 2002, C-103/00 (Commissie tegen Griekenland/Caretta caretta), r.o. 36, 39, 43 e.v. en HvJ 18 mei 2006, zaak C-221/04 (Commissie tegen Spanje), r. o. 71. Ook verwijst de wetgever naar het "Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC" (hierna: Guidance document), p. 36 van de Europese Commissie.

Bij kap van bos kan dit leiden tot verwonding danwel doden van vleermuizen. Dit kan met name aan de orde zijn wanneer werkzaamheden plaatsvinden in de voortplantings- en kraamperiode, maar ook tijdens overwintering. Door de kap is niet alleen sprake van overtreding van de verbodsbepalingen uit artikel 3.5 lid 1 en lid 4 Wnb, maar ook van de verbodsbepaling uit artikel 3.5 lid 2 Wnb, inhoudende dat het opzettelijk verstoren van diersoorten is verboden. Uit artikel 12 lid 1 onder b van de Habitatrichtlijn volgt dat vooral tijdens de perioden van voortplanting, afhankelijkheid van de jongen, overwintering en trek het opzettelijk verstoren van soorten verboden is.

Juist de overtreding van deze twee verbodsbepalingen (het doden van vleermuizen alsook het beschadigen of vernielen van hun voortplantings- en verblijfsplaatsen) kan er in potentie voor zorgen dat lokale en daarmee zelfs regionale vleermuispopulaties in hun voortbestaan worden bedreigd. Dat is temeer zo, nu veel vleermuissoorten zich op dit moment al in een ongunstige staat van instandhouding bevinden, zoals beschreven wordt in Limpens en Jansen, 2020.

2.2 Negatieve trend en slechte staat van instandhouding vleermuizen

De huidige staat van instandhouding van diverse vleermuissoorten in Nederland is ongunstig zoals ook wordt aangegeven in het rapport van Limpens & Jansen, 2020. Een deel van de waargenomen soorten, is als 'kwetsbaar' en 'gevoelig' opgenomen op de Nederlandse Rode Lijst van zoogdiersoorten van 2020 (Van Norren et al, 2020). Daarmee is de ongunstige staat van instandhouding van deze soorten een gegeven. Het betreft onder meer de volgende waargenomen vleermuissoorten:

- Bosvleermuis (RL: gevoelig)
- Ingekorven vleermuis (RL:gevoelig)
- Baardvleermuis (IUCN: kwetsbaar)
- Brandts vleermuis (RL: niet beschouwd door onvoldoende gegevens)
- Rosse vleermuis (RL: niet beschouwd door onvoldoende gegevens)
- Laatvlieger (RL: Kwetsbaar)

Ziet u voor de criteria onder meer het basisrapport van de Zoogdierverseniging voor het opstellen van de Rode Lijst Zoogdieren 2020: Norren, E. van, J. Dekker en H. Limpens, 2020. Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport 2019.026. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

2.3 Dwingendrechtelijk en stringent Europees kader leidend

2.3.1 Europese juridische context

Zoals reeds opgemerkt, hebben vleermuizen een strikt beschermde status onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Op grond van artikel 12 van de Habitatrichtlijn dient een verbod te zijn ingesteld op:

- a) het opzettelijk vangen of doden van in het wild levende specimens van die soorten;
- b) het opzettelijk verstoren van die soorten, vooral tijdens de perioden van voortplanting, afhankelijkheid van de jongen, overwintering en trek;
- c) het opzettelijk vernielen of rapen van eieren in de natuur;
- d) de beschadiging of de vernieling van de voortplantings- of rustplaatsen.

Het soortenbeschermingsrecht in de Wnb dient ter implementatie van onder meer de Habitatrichtlijn. Het Wnb-soortenbeschermingsrecht mag zowel qua inhoud, uitleg als toepassing niet in strijd zijn met de Habitatrichtlijn.

Dit betekent dan ook dat de inhoudelijke vereisten uit artikel 3.31 Wnb (zoals zorgvuldig handelen en geen wezenlijke invloed op de soort) in het licht van deze criteria mogen worden uitgelegd. De criteria uit artikel 3.31 Wnb moeten niet ruimhartiger zijn dan de criteria uit artikel 16 lid 1 Habitatrichtlijn.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de Habitatrichtlijn niet het enige relevante Europeesrechtelijke kader is. Dat kader wordt ook gevormd door het Verdrag van Bern en de Agreement on the Conservation of Populations of European Bats. Deze laatste twee verdragen vergen (evenals de Habitatrichtlijn) een strikt regime ter bescherming van vleermuizen.

2.3.2 Europese voorwaarden zijn bepalend; gevolgen voor beoordeling van de ontheffing

Uit artikel 16 lid 1 Habitatrichtlijn volgt dat uitzonderingen op de verbodsbepalingen alleen maar mogen worden toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- er mag geen andere bevredigende oplossing bestaan
- de afwijking doet geen afbreuk aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan,
- de afwijking moet een in dit artikel genoemd doel dienen.

Deze voorwaarden hebben voor ontheffingen en vrijstellingen een transpositie in de Nederlandse wetgeving gekregen met artikel 3.8 lid 5 Wnb. De wetgever heeft getracht dit voor uitzonderingen op de verbodsbepalingen op grond van het werken met een gedragscode te verankeren in artikel 3.31 Wnb.

2.3.3 Europese voorwaarden zijn strikt en moeten restrictief worden uitgelegd

Uit vaste jurisprudentie van het HvJ blijkt dat een strikte en restrictieve uitleg moet worden gehanteerd bij de uitleg van de Habitatrichtlijnverbodsbepalingen, ziet u bijvoorbeeld HvJ 10 mei 2007, C 508/04 (Commissie/Oostenrijk). Deze HvJ-jurisprudentie is ook erkend en ondergeschreven door uw Afdeling. Ziet u bijvoorbeeld ABRS 21 januari 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BH0446, r.o. 2.6.6.

Citaat uit de ABRS-uitspraak: *"Ten aanzien van de artikelen 12 tot en met 14 en 15, onder a en b, van de Habitatrichtlijn overweegt het HvJEG dat de hierin neergelegde bepalingen een coherent geheel vormen van normen die de lidstaten ertoe verplichten strikte beschermingsregimes voor de betrokken diersoorten in te voeren. Het HvJEG overweegt daarnaast dat artikel 16 van de richtlijn, dat nauwkeurig de criteria definieert aan de hand waarvan de lidstaten mogen afwijken van de in de artikelen 12 tot en met 15 van deze richtlijn gestelde verboden, een uitzonderingsbepaling in het door de richtlijn opgezette beschermingsstelsel is en bijgevolg restrictief moet worden uitgelegd. Voorts overweegt het HvJEG dat in het eerste lid van artikel 16 van de Habitatrichtlijn op uitputtende wijze is geregeld onder welke voorwaarden van dit beschermingsstelsel mag worden afgeweken en dat nationale maatregelen ingevolge die bepaling slechts mogen afwijken van de in de richtlijn gestelde verboden wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat. Bijgevolg kunnen nationale bepalingen die afwijkingen van de in de artikelen 12 tot en met 14 en 15, onder a en b, van de richtlijn gestelde verboden niet doen afhangen van alle in artikel 16 van deze richtlijn opgesomde criteria en voorwaarden, maar, op onvolledige wijze, van bepaalde bestanddelen van die criteria en voorwaarden, geen regime vormen dat aan laatstgenoemd artikel beantwoordt, aldus het HvJEG."*

De toetsing moet extra strikt zijn bij een omvangrijkere ingreep op de soort of de populatie. Dat wordt ook erkend door de Europese Commissie in haar Guidance document. Dit Guidance document geeft aan hoe de Habitatrichtlijn moet worden uitgelegd en wordt ook door uw Afdeling gebruikt voor de uitleg van de Habitatrichtlijn en voor de beoordeling of het Nederlandse soortenbeschermingsrecht in overeenstemming is met die Habitatrichtlijn, wat onder andere terug te vinden is in de uitspraak van de ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:281, r.o. 5.2.

Overigens kan uit het Guidance document worden afgeleid dat de Habitatrichtlijn niet slechts verplicht tot het voorzien in een rechtskader dat het nalaten van overtredingshandelingen bevat, maar ook verplicht tot handelingen die leiden tot herstel van de soort.

In het Guidance document (p. 53) staat: *"As a general rule, the severity of any of the conditions or "tests" will increase with the severity of the impact of a derogation on a species/population."*

Dit betekent dat bij het overwegen van de toelaatbaarheid van uitzonderingen op de bescherming van bijlage IV-soorten, zoals vleermuizen, maatwerk essentieel is. In beginsel zal zonder maatwerk immers geen restrictieve toepassing van de uitzonderingen kunnen worden gewaarborgd. Bij voorkeur moet per situatie en per soort een beoordeling worden gemaakt: welke soort betreft het en in welke staat van (lokale, regionale en landelijke) instandhouding bevindt deze soort zich? Welke maatregelen kunnen worden genomen om te waarborgen dat geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan? Zijn er alternatieven beschikbaar? Etc.

Dit grote belang van maatwerk is ook door de Europese Commissie verwoord (Guidance document, p. 54): *"Derogation provisions need to be interpreted narrowly: they must deal with precise requirements and specific situations."*

Ook kan dit vereiste worden afgeleid uit het Finse wolvenarrest van het HvJ 14 juni 2007, C-342/05, r.o. 25. Daarin overweegt het HvJ over artikel 16 lid 1 Habitatrichtlijn:

"25 Aangezien deze laatste bepaling voorziet in een uitzonderingsregeling, die strikt moet worden uitgelegd en volgens welke voor elke afwijking de autoriteit die daartoe het besluit neemt moet bewijzen dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, moeten de lidstaten waarborgen dat elke ingreep die de beschermde soorten raakt slechts wordt toegestaan op basis van besluiten die steunen op een nauwkeurige en treffende motivering die verwijst naar de in artikel 16, lid 1, van de habitatrichtlijn opgesomde redenen, voorwaarden en vereisten (zie in die zin arrest van 8 juni 2006, WWF Italia e.a., C-60/05, Jurispr. blz. I-5083, punt 34)."

Bij alle ingrepen die een ontheffing mogelijk maakt, mag geen strijd zijn met de Habitatrichtlijn.

Daarbij dient er geen aannemelijkheidstoets te gelden, maar dient aan de hand van de beste wetenschappelijke kennis ter zake aan te kunnen worden getoond dat aan de voorwaarden uit artikel 16 Habitatrichtlijn wordt voldaan.

2.3.4 (Over-)compensatie geen alternatief voor restrictieve toetsing aan uitzonderingsvoorwaarden

In het compensatieplan wordt de focus gelegd op het aanbieden van vleermuizenkasten op palen en in bomen alsmede het planten van bomen met een omtrek van 30 cm (~10 cm doorsnede). Hierdoor wordt volgens het compensatieplan getracht meer verblijfplaatsen aan te brengen dan gekapt wordt.

Het Guidance document (p. 63) laat zien dat compensatie er niet toe mag leiden dat er niet langer stringent aan de drie afwijkingsvoorwaarden (zoals benoemd in paragraaf 2.3.3) wordt getoetst:

"Compensation could thus guarantee that no detrimental effect is produced at either population or biogeographic level. However, it does not replace or marginalise any of the 3 tests. This means that the adoption of a compensation scheme cannot avoid the need for a derogation to pass all three tests described in chapter III.2."

In dit deskundigenrapport wordt in hoofdstuk 4 verder ingegaan dat er geen sprake is van effectieve compensatie, overcompensatie en dat er zelfs geen meer compensatie plaats vindt.

Compensatie kan hoogstens een rol spelen bij de toets aan de voorwaarde dat "geen afbreuk [wordt] gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

2.3.5 Toets voorwaarde geen afbreuk gunstige staat van instandhouding

Voor het toelaten van een uitzondering op de verbodsbepalingen moet vaststaan dat "geen afbreuk [wordt] gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan." Wat onder een gunstige staat van instandhouding wordt verstaan, wordt beschreven in artikel 1(i) van de Habitatrichtlijn en artikel 1.1 van de Wet natuurbescherming. Uit het Guidance document blijkt dat het niet alleen gaat om het voorkomen van het uitsterven van een soort, maar dat het erom gaat om een gunstige staat van instandhouding te bereiken en (ook) te behouden.

Citaat Guidance document, p. 9-10: *"The fact that a habitat or species is not threatened (i.e. not faced by any direct extinction risk) does not necessarily mean that it has favourable conservation status. [...] Therefore, the obligation of a Member State is more than just avoiding extinction. All measures taken under the Directive must aim to reach or maintain a favourable conservation status."*

Dat volgt ook jurisprudentie van het Hof van Justitie. Cliënte wijst op het arrest over de Cypriotische ringslang van het HvJ 15 maart 2012, C-340/10, waarin het HvJ over artikel 12 lid 1 Habitatrichtlijn overweegt:

"60 De omzetting in nationaal recht van die bepaling verplicht de lidstaten niet alleen tot het vaststellen van een volledig rechtskader, maar ook tot het in dat verband tenuitvoerleggen van concrete en specifieke beschermingsmaatregelen (reeds aangehaald arrest Commissie/Ierland, punt 29).

61 Tevens vooronderstelt het systeem van strikte bescherming het vaststellen van coherente en gecoördineerde preventieve maatregelen (arrest van 16 maart 2006, Commissie/Griekenland, C-518/04, punt 16, en reeds aangehaald arrest Commissie/Ierland, punt 30).

62 Met dit systeem van strikte bescherming moet dus het opzettelijk vangen of doden van de in bijlage IV, sub a, bij de habitatrichtlijn opgenomen, in het wild levende specimen van diersoorten, het opzettelijk verstoren van die soorten, vooral tijdens de perioden van voortplanting, afhankelijkheid van de jongen, overwintering en trek, het opzettelijk vernielen of rapen van eieren in de natuur, alsmede de beschadiging of de vernieling van de voortplantings- of rustplaatsen van die soorten, daadwerkelijk kunnen worden voorkomen (zie in die zin arrest van 9 juni 2011, Commissie/Frankrijk, C-383/09, Jurispr. blz. I-4869)."

De Europese Commissie legt voorts uit dat de vraag of van een gunstige staat van instandhouding sprake is afhankelijk is van vier parameters: populatie-omvang, verspreidingsgebied, kwaliteit van het leefgebied (habitats) en toekomstperspectief (Guidance document, p. 10). Dit is ook verankerd in de definitie van "gunstige staat van instandhouding van een soort" in artikel 1.1 lid 1 Wnb:

"a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en

b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en

c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden".

Voor soorten die zich in een ongunstige staat van instandhouding bevinden (zoals enkele vleermuizen waarop het grotendeels kappen van het Sterrebos betrekking heeft) moet extra streng worden getoetst. Volgens de Europese Commissie kan een uitzondering op de verbodsbepalingen worden toegelaten wanneer een soort een ongunstige staat van instandhouding heeft, maar alleen onder de voorwaarde dat "reaching the overall objective of favourable conservation status" "is not compromised in any way." (Guidance document, p. 61-62). Deze eis is door het HvJ nader gespecificeerd in de Finse Wolvenzaak (HvJ 14 juni 2007, C-342/05). Uit dit arrest volgt onder meer dat een besluit, dat niet is gebaseerd op een evaluatie van de gevolgen van de toegestane activiteit voor het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de populatie van de soort in haar natuurlijke verspreidingsgebied in strijd is met de Habitatrichtlijn. Hierbij gaat het erom dat deze toets vooraf moet worden gemaakt en niet achteraf.

De overwegingen van het HvJ in de Finse Wolvenzaak zijn:

"28 Volgens artikel 16, lid 1, van de richtlijn is de gunstige staat van instandhouding van de populaties van de betrokken soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied evenwel een noodzakelijke en voorafgaande voorwaarde voor de toekenning van de afwijkingen waarin het voorziet (zie arrest van 10 mei 2007, Commissie/Oostenrijk, C-508/04, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie, punt 115).

29 De toekenning van dergelijke afwijkingen is evenwel bij wijze van uitzondering mogelijk wanneer naar behoren is vastgesteld dat zij de ongunstige staat van instandhouding van deze populaties niet kunnen verslechteren of niet kunnen verhinderen dat deze in een gunstige staat van instandhouding worden hersteld. Zoals de Commissie met name in de punten 47 tot en met 51 van afdeling III van haar richtsnoeren inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang in de zin van de habitatrichtlijn (Guidance document on the strict protection of animal species of community interest provided by the „Habitats“ Directive 92/43/EEC, definitieve versie, februari 2007) heeft overwogen, kan immers niet worden uitgesloten dat het doden van een beperkt aantal dieren geen invloed heeft op het doel van artikel 16, lid 1, van de habitatrichtlijn, de wolvenpopulatie in haar natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Een dergelijke afwijking zou derhalve neutraal zijn voor de betrokken soort.

30 Uit twee door de Commissie aan het Hof overgelegde besluiten van de Finse autoriteiten tot verlening van vergunningen voor het jagen op wolven, genomen voordat de Commissie de

aanmaningsbrief tot de Republiek Finland had gericht, blijkt dat deze autoriteiten in beide gevallen de jacht op een bepaald aantal wolven in een welafgebakende geografische zone hebben toegestaan, zonder zich evenwel te baseren op een evaluatie van de staat van instandhouding van de soort, zonder een nauwkeurige en treffende motivering te geven voor de veronderstelling dat er geen andere bevredigende oplossing was, en zonder de wolven die ernstige schade veroorzaakten en konden worden gedood, nauwkeurig aan te wijzen.

31 Dergelijke besluiten, die niet gebaseerd zijn op een evaluatie van de gevolgen die het doden van de wolven waarvoor zij toestemming verlenen heeft voor het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de populatie van deze soort in haar natuurlijke verspreidingsgebied en die verder geen nauwkeurige en treffende motivering bevatten voor de veronderstelling dat er geen andere bevredigende oplossing is, zijn in strijd met artikel 16, lid 1, van de habitatrichtlijn.”

2.3.6 Actieve soortenbescherming en voorzorgsbeginsel

Onder verwijzing naar het Franse hamsterarrest (HvJ 9 juni 2011, C-383/09, r.o. 19 en 20) merkt cliënte op dat de omzetting van artikel 12 lid 1 van de Habitatrichtlijn lidstaten niet alleen verplicht tot het vaststellen van een volledig rechtskader, maar ook tot het treffen van concrete en specifieke beschermingsmaatregelen (HvJ-arrest van 11 januari 2007, Commissie/Ierland, C-183/05, Jurispr. blz. I-137, punt 29). Tevens veronderstelt het systeem van strikte bescherming het vaststellen van coherente en gecoördineerde preventieve maatregelen (HvJ arresten van 16 maart 2006, Commissie/Griekenland, C-518/04, punt 16, en Commissie/Ierland, reeds aangehaald, punt 30). Door geen maatregelenpakket vast te stellen waardoor de hamstersoort (*Cricetus cricetus*) strikt kan worden beschermd, is de Franse Republiek de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 12 lid 1 sub d Habitatrichtlijn.

Hieruit volgt dat artikel 12 lid 1 Habitatrichtlijn er ook toe strekt dat lidstaten specifieke beschermingsmaatregelen dienen te treffen. Het gaat aldus niet alleen om passieve soortenbescherming (instellen verbodsbepalingen), maar ook om actieve soortenbescherming (concrete beschermingsmaatregelen treffen).

Verder moet de Habitatrichtlijn (en daarmee ook het Nederlandse recht dat ter implementatie van de Habitatrichtlijn dient) worden uitgelegd in het licht van het voorzorgsbeginsel; in het bijzonder HvJ 7 september 2004, C-127/02, r.o. 44 (Waddenzee-arrest). Voor de onderhavige situatie betekent dit dat aan de hand van de beste wetenschappelijke (ecologische) kennis ter zake moet worden beoordeeld of de uitgevoerde maatregelen voldoen aan de voorwaarden uit artikel 16 Habitatrichtlijn. Als er onvoldoende wetenschappelijke kennis zou bestaan (bijvoorbeeld ten aanzien van de effecten van de toepassing van de getroffen maatregelen op de staat van instandhouding van de betrokken vleermuissoorten of bijvoorbeeld ten aanzien van de effectiviteit van de compensatiemaatregelen), dan mag gelet op dit beginsel een plan niet goedkeuren.

2.3.7 Afsluitend

De Europese voorwaarden om af te kunnen wijken van de verbodsbepalingen, zijn strikt en moeten restrictief worden uitgelegd. De Wnb mag niet ruimhartig in de richting van projectontwikkelaars/ initiatiefnemers worden geïnterpreteerd, maar moet in het licht van dit Europeesrechtelijke kader restrictief en in het licht van het voorzorgsbeginsel worden uitgelegd. Nauwgezet en deugdelijk moet vooraf zijn onderzocht en op basis van wetenschappelijke (ecologische) kennis ter zake onderbouwd waarom onder andere een kap van een bos voldoet aan de drie cumulatieve afwijkingsvoorwaarden. In hoofdstuk 4 en 5 wordt hier verder op ingegaan bij onderhavige casus.

3. Werkwijze

3.1 Dossieronderzoek

De aangeleverde stukken via de Raad van State alsmede alle documenten (met alle dubbelingen) die te vinden is op <https://www.gebiedsontwikkelingvdlnedcar.nl/project-0/documenten-0/> zijn doorgenomen met bijzondere aandacht voor onderstaande documenten.

3.1.1 Verricht onderzoek naar vleermuizen

Onderstaande rapporten zijn geanalyseerd om tot antwoord tot het antwoord op de onderzoeksvragen te komen op het gebied van vleermuisonderzoek:

- 5. Natuurrapport, Uitbreiding VDL Nedcar versie 30 oktober 2020 (pdf, 13 MB)
- 20201030 432287 Bijlagenrapport natuur VDL Nedcar (pdf, 34 MB)

Met daarin:

- Hoofdstuk 3 bevat het natuurrapport van Faunaconsult met daarin de volgende onderzoeken:
 - o Nader onderzoek vleermuizen;
- Hoofdstuk 4: zenderonderzoek naar vleermuizen in het Sterrebos, door Bionet in 2019;
- Hoofdstuk 5: nader onderzoek naar vogels en vleermuizen aan de Limbrichterweg, door Bionet in 2019;
- Hoofdstuk 8: boominspectie door Livadi in 2018;
- Hoofdstuk 10: vleermuisonderzoek door Faunaconsult in 2020;
- Hoofdstuk 13: aanvullend vleermuisonderzoek in het Sterrebos en omgeving, door Bionet in 2020;
- Hoofdstuk 14: rapport vleermuisonderzoek Born door Natuurbalans in 2020;
- Hoofdstuk 15: notitie actuele SvI vleermuissoorten uitbreidingsgebied VDL Nedcar door Zoogdierverseniging in 2020;
- Hoofdstuk 16: notitie inschatting vleermuisfuncties in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar door Zoogdierverseniging in 2020;
- Hoofdstuk 17: notitie Beoordeling onderzoeksinspanning, beschikbare en ontbrekende data en benodigd extra onderzoek in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar door Zoogdierverseniging in 2020;

3.1.2 Wet natuurbescherming

- Uitbreiding VDL Nedcar. Notitie Reikwijdte en Detailniveau
- 15. Notitie 'dwingende redenen van groot openbaar belang, versie 15 december 2020' (pdf, 480 kB)
- Geen nummer. Analyse haalbaarheid ontzien Sterrebos - BCI (pdf, 1.9 MB)

Uitbreiding VDL Nedcar – Analyse (on)haalbaarheid volledig ontzien Sterrebos door Buck Consultants International.

- 20201030 432287 Bijlagenrapport natuur VDL Nedcar (pdf, 34 MB)

Met daarin:

- Hoofdstuk 20: inschatting actuele staat van instandhouding van vleermuissoorten in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar op basis van veldonderzoek door Zoogdierverseniging in 2020;
- Hoofdstuk 21: notitie de aangetoonde soorten en functies voor vleermuizen van het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar door Zoogdierverseniging in 2020;

3.1.3 Mitigatie en compensatie

Onderstaande rapporten zijn geanalyseerd om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen op het gebied van mitigatie en compensatie:

- 8. Mitigatie en compensatieplan, Uitbreiding VDL Nedcar versie 30 oktober (pdf, 6.4 MB) 19. Notitie 'Uitvoeringsnotitie plantwerk' 19 januari 2021 (pdf, 273 kB)

Second opinion kap Sterrebos ten behoeve van zitting ABRvS 13 januari 2022

- 20201030 432287 Bijlagenrapport natuur VDL Nedcar (pdf, 34 MB)

Met daarin:

- Hoofdstuk 18: notitie haalbaarheid compenseren SFC's vleermuissoorten uitbreidingsgebied VDL Nedcar door Zoogdiervereniging in 2020;
- Hoofdstuk 19: beoordeling mitigatie en compensatieplan VDL Nedcar door Zoogdiervereniging in 2020;
- Hoofdstuk 21: notitie de aangetoonde soorten en functies voor vleermuizen van het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar door Zoogdiervereniging in 2020;

20. Tekening 'Definitief Ontwerp Beplantingsplan met details en profielen' 19 januari 2021 (pdf, 7.6 MB)

21. Beplantingsplan compensatiebos', 3 februari 2021 (pdf, 152 kB)

27. memo 'Beschrijving kapmethode Sterrebos' 12 maart 2021 (pdf, 662 kB)

28. notitie 'Beoordeling aanvullende maatregelen bomenkap Sterrebos te Born' 15 maart 2021 (pdf, 876 kB)

3.1.4 Voor Natura2000

- Wnb vergunning incl. Aeries VDL Nedcar (pdf, 27 MB)
- Aanvulling voortoets en passende beoordeling 30sept2021 (pdf, 21 MB)
- <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2020/07/Natura2000-Beheerplan-151-Abdij-Lilbosch-en-voormalig-klooster-Maria-hoop.pdf>

3.2 Aanvullend bronnenonderzoek

- De Tranchotkaart van het gebied tussen Maas en Rijn : Nederlands gedeelte. Kaart 53 Neeroeteren - 54 Maaseik <https://vu.contentdm.oclc.org/digital/collection/krt/id/5619>
- Briggs, P. A. (1998). Bats in trees. *Arboricultural Journal*, 22(1), 25-35. www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071375.1998.9747190
- Brouwer, D. & Henrard, E. (2020). Too hot or not? The influence of colour and material on temperature and relative humidity in flat, single-chambered bat boxes in the Netherlands. *Ecologisch advies- & projectbureau NatuurInclusief, Borculo*. https://www.researchgate.net/profile/David-Brouwer/publication/346261463_Too_hot_or_not_The_influence_of_colour_and_material_on_temperature_and_relative_humidity_in_flat_single-chambered_bat_boxes_in_the_Netherlands/
- Dekker, J.J.A., R. Janssen, T. Molenaar & J.R. Regelink (2014). Populatieontwikkeling ingekorven vleermuizen in Midden-Limburg. Rapport RA12119-01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer, Jasja Dekker Dierecologie, Arnhem & Bionet Natuuronderzoek, Stein. https://www.researchgate.net/publication/307991418_Population_movements_in_Geoffrey's_bat_in_Middle_Limburg_NL_In_Dutch
- Dupouey, J.L., E. Dambrine, J.D. Laffite & C. Moares, 2002. Irreversible impact of past land use on forest soils and biodiversity. *Ecology* 83: 2978–2984. https://www.researchgate.net/profile/Jean-Luc-Dupouey/publication/228547769_Irreversible_Impact_of_Past_Land_Use_on_Forest_Soils_and_Biodiversity/links/0deec52a86e8d2d5fe000000/Irreversible-Impact-of-Past-Land-Use-on-Forest-Soils-and-Biodiversity.pdf
- Haarsma, presentatie VLEN- dag 2013. https://www.batweter.nl/attachments/article/4/2016_haarsma%20et%20al_welke%20bomen%20kiezen%20vleermuizen%20in%20een%20bos.pdf
- Haarsma, A-J, P. Twisk & C. van der Graaf, 2016. Welke bomen kiezen vleermuizen in een bos? Vraag en aanbod. *Zoogdier* 28-1. pg 9-11 https://www.batweter.nl/attachments/article/4/2016_haarsma%20et%20al_welke%20bomen%20kiezen%20vleermuizen%20in%20een%20bos.pdf
- Hays, G. C., Speakman, John R. and Webb, Peter I. 1992, Why do brown long-eared bats (*Plecotus auritus*) fly in winter? *Physiological zoology*, vol. 65, no. 3, May-June, pp. 554-567. <https://dro.deakin.edu.au/eserv/DU:30058297/hays-whydobrown-1992.pdf>
- Hermy, M., Honnay, O., Firbank, L., Grashof-Bokdam, C., & Lawesson, J. E. (1999). An ecological comparison between ancient and other forest plant species of Europe, and the implications for forest conservation. *Biological conservation*, 91(1), 9-22. Download: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.474.5753&rep=rep1&type=pdf>
- Keersmaecker De., L., A. Leyman, T. Onkelinx & K. Vandekerckhove, 2005. Natuur.focus 2005-2 Relaties tussen historisch landgebruik bostype en standplaats. *Natuur.focus* 2005-2. Download:

https://www.natuurpunt.be/sites/default/files/documents/publication/natuur.focus_2005-2_relaties_tussen_historisch_landgebruik_bostype_en_standplaats_.pdf

- Korsten, E (2012). Vleermuiskasten. Toepassing, gebruik en succesfactoren. Buwa rapport nr. 12-156. https://www.buwa.nl/fileadmin/buwa_upload/Bureau_Waardenburg_rapporten/12-030_eindrapport_vleermuiskasten_verkleind.pdf
- Schrijver, De A., Van Uytvanck, J., Thomaes, A., Schelfhout, S., & Mertens, J. (2011). Ecologische bosontwikkeling op voormalige landbouwgronden in de praktijk: keuzes voor beheerders. Bosrevue, 7-11. Download: <https://edepot.wur.nl/449405>
- Bat Tree Habitat key, 2018. Bat Roosts in Trees. A Guide to Identification and Assessment for Tree-Care and Ecology Professionals. ISBN 9781784271619.
- Zahn, A., & Hammer, M. (2017). Zur Wirksamkeit von Fledermauskästen als vorgezogene Ausgleichsmaßnahme. ANLiegen Natur, 39(1), 27-35.
https://www.anl.bayern.de/publikationen/anliegen/doc/an39101zahn_et_al_2017_fledermauskaesten.pdf

3.3 Veldbezoeken

Op 2 december, 8 december en 30 december 2021 hebben er veldbezoeken plaatsgevonden waarbij zowel de mitigatie als de compensatie bekeken alsmede 29 december 2021. Opvallend is te zien dat er halfslachtige maatregelen zijn getroffen met plasticfolie om holtes af te dichten van loshangend schors. Hierbij hangt plastic half los, blijken er geen uitkruipmogelijkheden te zijn, en valt het op dat er zeer lang niet alle holtes bekeken zijn geworden. Indien vleermuizen wel uit de holtes komen, kunnen ze geen passende verblijfplaats vinden die in hun netwerk zit doordat deze zijn afgesloten.

Daarnaast valt het op dat er meerdere bomen die deels zijn ingepakt met folie en een oranje kruis hebben gekregen, die helemaal niet in het compensatieplan staan als "te kappen zone". Boomholtes zijn vaak moeilijk te overzien. Daarmee is het niet uitgesloten dat in holtes die nu afgesloten zijn, vleermuizen aanwezig waren.

Zoals op de dronefoto's is te zien, blijkt dat er op dat moment polsdikke eikenbomen nog gepland werden die tijdens de veldbezoeken al opgekuild en neergelegd waren.

4. Resultaten

4.1 Dossieronderzoek

4.1.1 Geen inzicht in populaties en staat van instandhouding vooraf

Om aan de afwijkingsvoorwaarde dat "geen afbreuk [wordt] gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan." te voldoen, moet vooraf inzicht bestaan in de huidige staat van instandhouding van de betreffende lokale of regionale populatie in zijn natuurlijke verspreidingsgebied, waar de kap plaats vindt. Verder moet vooraf zijn beoordeeld wat de effecten zijn van deze werkzaamheden op deze populatie. Dit is juist van belang nu meerdere vleermuissoorten zich in een slechte staat van instandhouding bevinden.

Dit inzicht is niet vooraf – voorafgaand aan het goedkeuringsbesluit – verkregen. Zo is geen expliciet onderzoek verricht naar de staat van instandhouding van de lokale en regionale populaties van de aangetroffen vleermuissoorten. Doordat dit onderzoek is nagelaten, is ook geen beeld verkregen. Doordat het bevoegd gezag dit inzicht niet voorafgaand aan het goedkeuringsbesluit heeft verkregen, kan niet gegarandeerd worden dat met de goedkeuring aan het vereiste van "geen afbreuk [wordt] gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan" wordt voldaan.

Limpens & Jansen (2020) trachten in hun rapport "Inschatting actuele Staat van Instandhouding van de vleermuissoorten in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar, op basis van veldonderzoek 2016 – 2020 en maatregelen ter mitigatie en compensatie" middels inschattingen dit gat te dichten. Echter, het maken van inschattingen op voorgaande problemen impliceert dat er veel aannames gedaan worden en staat een betrouwbare beoordeling van de staat van instandhouding in de weg.

4.1.2 Vleermuizen zeer kwetsbaar in de winter

Uit deze deskstudie van de Zoogdiervereniging blijkt dat zij het overwinteren van verschillende soorten in de bomen van het Sterrebos uitsluiten zonder hier enige reden voor te geven. Dit dient als een groot hiaat gezien te worden. Ondergetekende heeft hier geen verklaring voor, mede omdat het algemeen bekend is dat onder andere de gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en gewone dwergvleermuis in bomen overwinteren. (Bat tree habitat key, 2018; Briggs, 1999; Haarsma, 2013)

Briggs (1999) schrijft over het vellen van bomen in de winter: "During the winter, some British species such as noctule will hibernate in natural holes and crevices in old trees. During hibernation, bats maintain a low body temperature and very slow breathing (respiration rate). Disturbance during hibernation causes a bat to use up vital energy supplies (RANSOME, 1990; THOMAS, 1995). Bats take approximately thirty minutes to warm up to a temperature at which they can fly away from danger. Tree surgery during the coldest winter months could have serious conservation implications for the bats. Many tree roosts are accidentally discovered during felling in the winter."

En: "The timing of work is important. Ideally work on older trees should be carried out in spring (March to early May) or autumn (September to November). This avoids periods when bats are particularly vulnerable, i.e. during hibernation or when non-flying young are present."

Een snelle zoektocht op de fotowebsite Flickr leverde enkele fraaie voorbeelden van gewone grootoorvleermuizen die overwinterend zijn waargenomen in november in een boomholte en

achter loshangende schors. Vanzelfsprekend is enkel van fotografeerbaar zittende dieren een foto van te vinden.

Foto 2: foto's van overwinterende grootoorvleermuizen in bomen, ergens midden in Nederland. Deze dieren waren fotografeerbaar, andere dieren zijn zo ver weggekropen dat ze onzichtbaar zitten achter schors of in holtes.

Het boek *Bat roosts in trees* laat er geen misvatting over bestaan dat ook andere soorten vleermuizen overwinteren in bomen:

Tabel 1: Overzicht uit "Het boek Bat roosts in trees" van vleermuissoorten die het hele jaar bomen gebruiken en ook overwinteren, zoals de veel in het Sterrebos vastgestelde gewone

grootoorvleermuis (B.l-eared), gewone dwergvleermuis (Common) en rosse vleermuis (Noctule).

	Winter		Spring-flux		Pregnancy		Nursery		Mating		Autumn-flux	
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Barbastelle	1		1	1-?	F: c. 10-55/M: 1				1-?	1		1
Bechstein's				1-?	F: c. 20-60/M:1				1-6		1-?	
Alcathoe's				?	F: c. 30-40/M: ?				?		?	
Brandt's				1	c. 35-95							
Daubenton's			1	1-?	F: c. 15-30/M: 1-50				1-2	1	1	
Natterer's	1		1	1-?	F: c. 15-25/M: 1-25				1-25	1		1
Whiskered				1	c. 1-20							
Leisler's	1-?		1-?		F: c. 20-50/M: 1-12				M: 1/F: 1-10			1-?
Noctule	1-?		1-?		F: c. 10-95/M: 1-20				M: 1/F: 1-18			1-?
Nathusius'	1-2		1-2	1-?					M: 1/F: ?			1-2
Common	1		1	1-?		1			M: 1/F: 1-3			1
Soprano	1-100+		1-100	1-?		1			M: 1/F: 1-3			1-100+
B. l-eared	1		1	1-8	F: c. 10-30/M: 1				1-20	1-2		1
L. horseshoe							1-2		1-2			1-2

Darker green illustrates periods in which it is 'more-likely-than-not' the species will be present roosting in trees. The lighter green illustrates periods in which the species has been recorded roosting in trees, but encounters are less common and presence is considered less reliable. Figures given represent the numbers of bats that might be expected. Where accounts are given for the individual sexes these are shown as F: female; and M: male respectively. Where the number ranges from 1-? this means that individuals and small groups have been encountered but the exact numbers could not be established (typically because the bats were torpid and did not emerge)

4.1.3 Geen effectief bewezen mitigatie- en compensatie

Het is opmerkelijk dat de te vernietigen kraam-, paar-, zomer-, en waarschijnlijk ook winterverblijven die belangrijk zijn voor het voortbestaan van vleermuispopulaties, enkele gecompenseerd worden met op palen gemonteerde vleermuiskasten en kasten in bomen. Juist de vernietiging van kraamverblijfplaatsen maar ook andere verblijven heeft een groot negatief effect op de instandhouding van populaties vleermuizen. Daarvoor worden vleermuiskasten als compensatiemaatregel ingezet waarvan de effectiviteit sterk ter discussie staat en zeer onzeker is (Korsten, 2012), mede omdat de klimatologische omstandigheden in kasten zeer beperkt zijn en onvoldoende buffering bieden die bomen wel bieden, ook al is in het Mitigatie- en compensatieplan een veelheid aan kasten ingezet en zijn deze in het veld waargenomen.

Zahn & Hammer (2017) wijzen er daarnaast op dat compensatie van kraamkolonies met kasten nooit kan plaatsvinden voordat de dieren de kasten ook daadwerkelijk hebben aangenomen als verblijfplaatsen. Hier gaat meerdere jaren aan zorgvuldige voorbereiding en monitoring aan vooraf voordat deze maatregel effectief kan worden ingezet, waarbij het echter niet zeker is dat dit ook werkt als het oorspronkelijke habitat verdwijnt zoals bij de kap van het Sterrebos. Gelet op voorgaande is de inzet van vleermuiskasten als directe mitigatie en compensatie voor het verlies van meerdere hectares bos met een hoge dichtheid aan holtes niet effectief. Daarmee

zorgt deze inzet onvermijdelijk voor verslechtering van de staat van instandhouding van vleermuispopulaties. Hierbij dient nogmaals benadrukt te worden dat een oudbos zoals het Sterrebos met haar vele holtes, onvervangbaar is, ook voor vleermuizen.

Het compensatieplan laat een mooi afwisselend beeld van verschillende types kasten zien dat divers gepresenteerd wordt op de kaart in dit plan, maar daarmee worden ze niet meer bewezen effectief.

Om Korsten (2012) te citeren:

“6.7.5 Zorgvuldig handelen Hoe goed de gekozen kasten ook aansluiten bij de eigenschappen van de oorspronkelijke verblijfplaats, het biedt nog geen garantie voor een succesvolle mitigatie of compensatie. Om te voorkomen dat het kind uiteindelijk toch met het badwater wordt weggegooid, moet het mitigatieproces ook zorgvuldig worden uitgevoerd.”

Alsook:

“Begeleid ook het plaatsen van de kasten zo goed mogelijk. Zorg ervoor dat ze op de juiste plekken komen te hangen. Kleine foutjes ten aanzien van bijvoorbeeld de kompasrichting van de kast, de ondergrond, de hoogte en de locatie ten opzichte van lichtbronnen kunnen een goede kast toch nog ongeschikt maken.”

In de rapportage van de Zoogdierverenging *“Inschatting actuele Staat van Instandhouding van de vleermuissoorten in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar, op basis van*

veldonderzoek 2016 – 2020 en maatregelen ter mitigatie en compensatie” wordt positief geschreven over de succesvolheid van het aanbieden van vervangende verblijfplaatsen met zinsneden als “*Er gaat verblijfshabitat verloren, maar er wordt in en direct naast het plangebied een voldoende groot aantal vervangende verblijven aangeboden*”, terwijl dit niet gestaafd wordt met enige literatuurverwijzingen. Korsten (2012) en Zahn & Hammer (2017) laten zien dat mitigatie en compensatie door vleermuiskasten allesbehalve effectief is.

Voor onder meer de rosse vleermuis zijn er geen tot nauwelijks effect bewezen maatregelen voorhanden om kraamverblijven te compenseren. In het compensatieplan wordt niet aangetoond dat soortspecifieke maatregelen voor de verschillende vleermuissoorten effectief zijn. Sterker nog, Limpens en Jansen (2020) twijfelen in hun soort/ functiecombinatierapport of het compenseren van alle soortfunctie- combinaties mogelijk is, wat tevens door de ambtenaren van de provincie als aandachtspunt wordt genoemd in “stuk 22_Beantwoording aanvullende vragen n.a.v. Wnb-ontheffingsaanvraag”:

“8. we hebben gevraagd voor een goed onderbouwde inschatting van de Staat van Instandhouding van de diverse vleermuizen. De Zoogdierverseniging schat deze tijdelijk negatief in, pas na veel extra compensatie, langere ontwikkeltijd en met de nodige aannames komt deze uit op “gematigd positief op middellange termijn”. We missen nog steeds de onderbouwing (met gegevens) hoe de huidige staat van instandhouding voor alle 10 aangetroffen soorten is en hoe deze zich gedurende komend decennium gaat ontwikkelen?”

Desalniettemin mag volgens het goedkeuringsbesluit van de Provincie Limburg met de voorgestelde mitigatie en compensatie een groot deel van het oudbos van het Sterrebos worden gekapt. Dat betekent dat op voorhand vleermuisverblijfplaatsen van beschermde vleermuissoorten mogen worden vernield en beschadigd en deze vleermuissoorten kunnen worden gedood, zonder dat er effectieve compensatie is aangeboden. Dit zal met zekerheid leiden tot een inbreuk op de gunstige staat van instandhouding van de populatie vleermuissoorten, aangezien de staat van instandhouding van deze soorten al onder druk staat. Een uitzondering op de verbodsbepalingen bij soorten met een ongunstige staat van instandhouding is alleen toegestaan onder de voorwaarde dat “*reaching the overall objective of favourable conservation status*” “*is not compromised in any way.*” Dit moet vooraf (dus voorafgaand aan de goedkeuring van een besluit danwel ontheffing) zijn getoetst.

Kraamverblijfplaatsen van kraamkolonies baard/ Brandtsvleermuis gewone grootoorvleermuizen en rosse vleermuizen, maar ook zomer- en paarverblijven van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis worden vernield, zonder dat bewezen effectieve compensatiemaatregelen voorhanden zijn voor de alhier aanwezige populatie vleermuizen. Dit heeft direct negatieve gevolgen voor de instandhouding van de populaties aanwezige vleermuizen.

Bij het voorgaande komt, dat ondanks de schorsing van het besluit vleermuisverblijfplaatsen nog steeds afgesloten zijn, terwijl deze afsluiting als gevolg van de uitspraak van de voorzitter in voorlopige voorziening onmiddellijk verwijderd had moeten worden. Er is dus al schade aan de populaties en verdere schade had moeten worden voorkomen.

4.1.4 Ingekorven vleermuis, Natura2000 gebied en de externe werking daarvan

De ingekorven vleermuis is een soort met een zeer zachte sonar. Hierdoor is deze soort moeilijk vast te stellen en kan daardoor gemakkelijk gemist worden. De soort had tot 2012 twee kraamverblijven in Nederland, verblijvend op de zolders van abdij Lilbosch en voormalig klooster Maria Hoop. Beiden gebouwen zijn samen aangewezen als Natura2000 gebied. Natura2000 gebieden hebben een externe werking volgens het Guidance document. De externe werking is 8 km van dit Natura2000- gebied zoals in het Natura2000 beheerplan Lilbosch en Maria Hoop wordt genoemd.

Figuur 2.2 Locaties van de kraamkolonies (Abdij Lilbosch & voormalig Klooster Maria-Hoop) en omliggende zone van 8km, waarbinnen opgaande landschapselementen (lanen, singels, bossen) van groot belang zijn.

4.2 Veldbezoeken

4.2.1 Plastic rondom takken en holtes

Vanuit de expertise van de opsteller van deze rapportage, blijkt het ook met een endoscoop extreem moeilijk zonet onmogelijk 1) alle holtes in een boom vinden, zelfs wanneer een dier met een zender op, in de boom aanwezig is, kan het zijn dat de holte niet gevonden wordt en 2) holtes zijn maar zeer zelden volledig te overzien. Laat staan bij loshangend schors, waarbij dit onmogelijk is omdat vleermuizen in spleetjes van 5 mm kunnen kruipen. Een ontheffing geven om holtes dicht te maken waarbij zekerheid bestaat dat de hele holte is overzien, zal er vanuit de expertise van ondergetekende ertoe leiden dat er bijzonder weinig holtes dichtgemaakt zouden kunnen worden.

Tijdens de drie veldbezoeken viel het ondergetekende op dat er bomen vanaf de openbare weg zichtbaar zijn die ingepakt zijn met plastic, maar die buiten de te kappen zone volgens het Compensatieplan staan. Een deel van deze bomen lijken daarmee niet geschikt te zijn gemaakt voor vleermuizen, terwijl deze zelfs niet gekapt mogen worden volgens de verstrekte ontheffing. Deze bomen hadden tevens een oranje kruis op de stam.

4.2.2 Algehele impressie

Onderstaande dronebeelden werden ondergetekende toegestuurd en geven een goed beeld wat ook opviel tijdens de veldbezoeken. De dikste zomereiken die zijn geplant zijn, zijn niet veel dikker dan de pols van ondergetekende. Dit betekent dat vleermuizen hier de aankomende 20-40 jaar geen holtes in kunnen gaan verwachten die voldoen aan de ruimte die ze nodig hebben voor hun zomer- kraam- en winterverblijven.

De eiken die zijn geplant zijn tot 7 meter hoog, dit is minstens 3 keer lager dan de bomen die in het Sterrebos geplant gekapt te gaan worden. Tevens is de doorsnede van de hun kroonprojectie van de nieuwe bomen een vijfde tot een zesde. Dit betekent dat ze in kubieke meters voedsel voor insecten (en daarmee voor vleermuizen) een niet te vergelijken voedsel kunnen leveren ten opzichte van een volwassen boom, laat staan de stamdikte (wat betekent dat dit in kubieke meters voedsel voor insecten per boom ook zeer verschillend is).

Compensatie van natuurgebieden moet voldoen aan de regels die hiervoor zijn opgesteld. De daarvoor geldende richtlijnen vanuit de Provincie Limburg zijn via deze richtlijn te vinden (<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR608061/1#d1143517202e261>). Artikel 8. "Criteria voor toetsing van de overeenkomst en het compensatieplan" wordt in deze niet gevolgd doordat het uitgangspunt "geen nettoverlies aan natuurwaarden, voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang" met de verrichte mitigatie, en vooral compensatie, niet voldoet aan de kwaliteitseis. Als foerageergebied zal de nieuwe compensatie de aankomende jaren nauwelijks bijdragen en ook de aankomende 50 tot mogelijk 100 jaar zal het de kernwaarden van het bestaande, te kappen bos niet evenaren.

Foto 3: Ontvangen dronefoto en daaronder met lijnen ingetekend de verschillende gebieden. Het Sterrebos in het midden (paars dichte lijn en rode onderbroken streeplijn) met bomen tot 1m diameter en tot 25 meter hoog met daarnaast de te kappen populierenaanplant. Daarvoor aanplant van polsdikke compensatiebomen volgens de herplantingsplicht als "compensatie" (groene stippellijn en lichtblauwe stippellijn). Rechtsvoor een fruitboomgaard als compensatie voor de das (gele stippellijn).

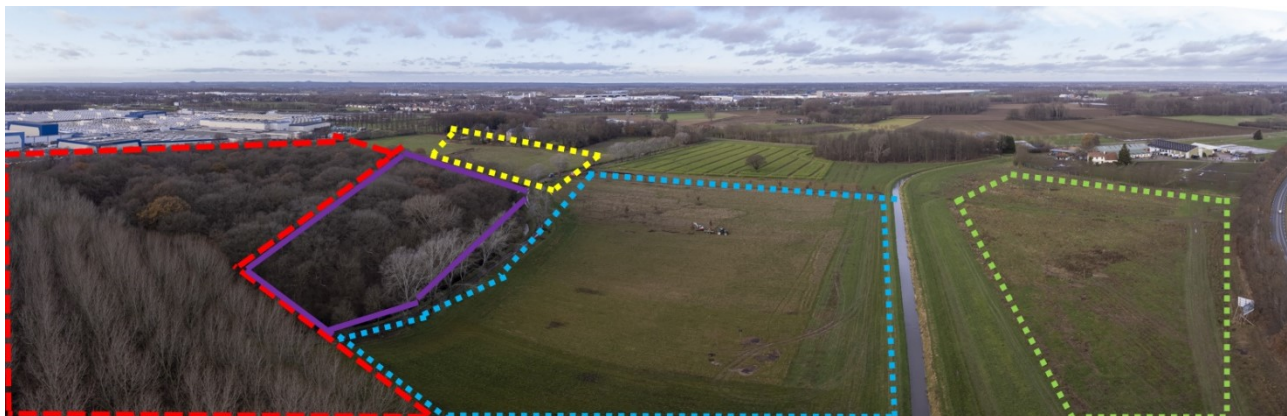

Foto 4: Ontvangen dronefoto. Het Sterrebos links (paars dichte lijn blijft volgens het goedkeuringsbesluit behouden, het deel met de rode onderbroken streeplijn wordt gekapt) met bomen tot 1m diameter en tot 25 meter hoog met daarnaast de te kappen populierenaanplant linksonder, te herkennen aan de rechte inplant. Linksachterin de fruitboomgaard als compensatie voor de das (gele stippellijn). Rechts daarvan de aanplant van polsdikke compensatiebomen volgens de herplantingsplicht als "compensatie" (lichtblauwe stippellijn en groene stippellijn) met tussen beide gebieden de Geleenbeek.

4.2.3 Bos is een ecosysteem, geen groepering van bij elkaar geplante bomen

Het lijkt mogelijk een open deur, maar tijdens de drie veldbezoeken werd eens te meer duidelijk dat een bos een ecosysteem is, en niet een groep van bij elkaar geplante bomen zoals getracht wordt enerzijds te mitigeren en daarnaast te compenseren. Het aantal holtes voor verblijfplaatsen zijn de aankomende tientallen jaren hier tevens niet in te verwachten.

Dit wordt ook nog eens extra duidelijk wanneer De Keersmaeker et al (2005) en De Schrijver et al (2011) worden gelezen. Aanplant op voormalige (over)bemeste akkers blijkt niet tot bossen te leiden zoals oudbos, bos dat altijd bos is geweest.

4.2.4 Kasten op palen

Ter compensatie van verloren gaande, in gebruik zijnde kraam-, paar-, en zomerverblijfplaatsen, zijn kasten opgehangen. Deels zijn deze in bossen gehangen, deels aan de abelen aan de Gouverneur G. Ruijs de Beerenbroucklaan en deels in een essenbosje ten noordnoordwesten van het Sterrebos. Echter, een groot deel van de kasten is opgehangen aan palen, midden tussen de sprietjes van plantgoed en aangeplante zomereiken met een diameter borsthoogte van nog geen 10 centimeter. De kans op ontdekking van deze kasten door vleermuizen is een proces van jaren. Deze kasten hangen dusdanig dat dieren die de kasten gevonden hebben, gevaar lopen tot oververhitting met de dood van vleermuizen tot gevolg (Brouwer & Henrard, 2020).

4.2.5 Kandelaberen van bomen en die verplanten

In het compensatieplan staan gekandelaberde bomen ingetekend. Gelet op de eikenspintkever en de eikenprachtkever, zullen deze gekandelaberde bomen het niet lang volhouden. Het blijkt uit het dossier niet waarom niet geheel levende bomen verplant worden. Mogelijk dat er is geweest van de uitgegraven bomen groepsgewijs naar het compensatieperceel te verplaatst, maar deze maatregel is niet in het compensatieplan terug te vinden.

4.2.6 Compensatie op gebied dat al natuurbestemming van het waterschap heeft

Antea laat in tabellen 1.3 tm/ 1.6 uit de Compensatienota zien welke wettelijke compensatie minimaal moet worden uitgevoerd volgens de daarvoor geldende richtlijnen vanuit de Provincie Limburg (<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR608061/1#d1143517202e261>). Voor de helderheid zijn deze tabellen hieronder overgenomen.

Tijdens het veldbezoek werd duidelijk dat er zeer dicht langs de beek aan beide kanten gecompenseerd wordt. Omdat ondergetekende benieuwd werd waar deze gronden dan gecompenseerd werden, werd tabel 2.1 bekeken. Uit tabel 2.1 blijkt dat natuurgronden van het Waterschap (ter verduidelijking: een overheidsinstantie), bedoeld ter verbreding en opnieuw hermeandering van de Geleenbeek, opeens ingezet wordt als "compensatiegronden". Op die manier wordt de natuur een soort sigaar uit eigen doos gepresenteerd omdat het dan niet als compensatie van bijvoorbeeld intensief akkerland naar natuur wordt getransformeerd, maar het die functie al had.

Ook dit lijkt in strijd met artikel 8 van de daarvoor geldende richtlijn vanuit de Provincie Limburg:

Artikel 8. "Criteria voor toetsing van de overeenkomst en het compensatieplan" is het uitgangspunt "geen nettoverlies aan natuurwaarden, voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang". Doordat het al een natuurdoel had, wordt het areaal niet vergroot.

Dezelfde provinciale richtlijnen schrijven voor dat natuurcompensatie alleen is toegestaan binnen de goudgroene natuurzone, waarbij het gaat om nog niet ingerichte gronden binnen de categorie areaaluitbreiding natuur (categorie C2). Het blijkt dat de aangewezen gronden deze status niet heeft in het provinciale Natuurbeheerplan.

Tabel 1.3. Overzicht compensatieopgave ruimtebeslag Goudgroene natuurzone door uitbreiding VDL Nedcar (excl. effecten aanpassing infrastructuur).

Om-schrijving	Locatie	Natuurbeheer -type	Ruimte beslag (ha)	Vervang-baarheid	Ontwikkel tijd	Toe-slag	Com-pensatie (ha)
Goud-groene natuur zone	Sterrebos	Dennen, eiken, beukenbos	3,24	Moeilijk of niet	>100 jaar	100%	6,48
	Sterrebos	Haagbeuken-essenbos	0,70	Moeilijk of niet	>100 jaar	100%	1,40
	Populierenbos west	Haagbeuken-essenbos	1,80	Matig	25-100 jaar	66%	2,99
	Populierenbos oost	Haagbeuken-essenbos	2,20	Matig	25-100 jaar	66%	3,65
	Agrarisch gebied	Kruiden- en faunarijke akker	0,34	Snel	<2 jaar	0%	0,34
	Agrarisch gebied	Kruiden- en faunarijke grasland	0,16	Gemakkelijk	2-25 jaar	33%	0,21
Zilvergroene natuurzone	Laan		0,09	Moeilijk of niet	>100 jaar	n.v.t.	0,09
Totaal			8,53				15,16

Tabel 1.4. Overzicht compensatieopgave geluidverstoring Goudgroene natuurzone door uitbreiding VDL Nedcar (excl. effecten aanpassing infrastructuur)

Omschrijving	Natuurbeheer-type	Opp effect (ha)	Afname kwaliteit door verstoring	Compensatie (ha)
Goud-groene natuurzone	Haagbeuken-essenbos	1,33	20%	0,27

Tabel 1.5. Overzicht compensatieopgave ruimtebeslag Goudgroene natuurzone door aanpassingen infrastructuur.

Omschrijving	Locatie	Natuurbeheer-type	Ruimte beslag (ha)	Vervangbaarheid	Ontwikkel tijd	Toe-slag	Com-pensatie (ha)
Goud-groene natuur zone	De Rollen (ten zuiden van VDL Nedcar)	Haagbeuken-essenbos	0,12	Gemakkelijk	2-25 jaar	33%	0,16
			0,29	Gemakkelijk	2-25 jaar	33%	0,39
		Kruiden- of faunarijke akker	0,01	Snel	<2 jaar	0%	0,01
	'Hout (ten noorden van Geleen-beek)	Haagbeuken-essenbos	0,73	Matig	25-100 jaar	66%	1,21
			1,53	Gemakkelijk	2-25 jaar	33%	2,03
Totaal			2,68				3,80

Tabel 1.6. Overzicht compensatieopgave geluidverstoring Goudgroene natuurzone door de aanpassingen aan de infrastructuur.

Omschrijving	Natuurbeheer-type	Ruimtebeslag (ha)	Afname kwaliteit door verstoring	Compensatie (ha)
Goud-groene natuur Zone	Haagbeuken- en essenbos	6,7950	20%	1,3590
		0,4305	30%	0,12915
		0,4000	50%	0,2000
Totaal				1,68815

Tabel 2.1 Samenvatting realisatie van de compensatieopgave van Goud- en Zilvergroene natuurzone voor de fabrieksuitbreiding; de compensatieopgave vanuit de aanpassing van de infrastructuur wordt volledig via financiële compensatie geregeld. In deze tabel is rekening gehouden met eisen ten aanzien van het leidingtracé en ten aanzien van de Geleenbeek

Kadastrale gegevens percelen			Gemeente	Eigendom	Naco	Bos (ha)	Grasland (ha)
Gemeente Code Waarde	Sectie	Nummer					
NST02	F	962	Echt-Susteren	Waterschap	gedeeltelijk	0,2440	0,0594
NST02	F	1030	Echt-Susteren	Waterschap	geheel	-	0,4043
NST02	F	1156	Echt-Susteren	Particulier	geheel	3,1632	0,7815
NST02	F	1157	Echt-Susteren	VDL Nedcar	geheel	0,1566	0,2909
NST02	F	1175*	Echt-Susteren	Waterschap	geheel	3,6014	0,2833
Subtotaal						7,1652	1,8194
Totaal compensatie in natura						8,9846 ha	

* Voormalige perceelnummers F954, F955, F956, F957, F958, F959, F960 en F961 zijn omgezet naar F1175

Tabel 2.3 Samenvatting realisatie herplant houtopstanden (bos) binnen dit mitigatie- en compensatieplan voor de fabrieksuitbreiding (resterende herplant vindt plaats in PiO Swentibold).

Locaties herplantplicht fabrieksuitbreiding				
Kadastrale gegevens perceel			Opp te realiseren als bos cfr compensatieplan (ha)	Info
Gemeente Code Waarde	Sectie	Nummer		
NST02	F	962	0,2440	
NST02	F	1156	3,1632	
NST02	F	F1157	0,1566	
NST02	F	F1175	3,6014	Voormalige perceelnummers F954, F955, F956, F957, F958, F959, F960 en F961 zijn omgezet naar F1175
		Totaal	7,1652	Conclusie: onvoldoende omvang in het compensatiegebied aangezien de opgave 8,13 ha is. De resterende herplant van 0,96 ha vindt plaats in PiO Swentibold

2.10.5 Financiële compensatie Goudgroene en zilvergroeene natuurzone

Fabrieksuitbreiding

Het gedeelte van de compensatieopgave door de fabrieksuitbreiding dat niet in natura wordt gerealiseerd, wordt financieel gecompenseerd. De omvang van het financieel te compenseren deel van de compensatieopgave is in tabel 2.4 bepaald.

Tabel 2.4 Bepaling financiële compensatie Goudgroene en zilvergroeene natuurzone voor de fabrieksuitbreiding

Verdeling compensatieopgave voor de fabrieksuitbreiding	Oppervlakte
Totale compensatie-opgave fabrieksuitbreiding	15,43 ha
• Gedeelte dat in natura wordt ingevuld (zie tabel 2.1)	8,98 ha
• Gedeelte dat financieel wordt ingevuld (in PiO Swentibold in de regio Susteren-Sittard)	
○ Oppervlakte dat financieel dient te worden gecompenseerd	6,45 ha
○ Kosten (normbedrag: €90.503,-)	€583.744,35

Tabel 2: Een overzicht van de te compenseren hectares van verschillende gebieden, overgenomen uit bovenstaande tabellen uit het compensatieplan van Antea.

<i>Berekende te compenseren ha (Antea in Compensatieplan 30 okt 2020)</i>				
Herkomst ha	Grasland	Bos	Laan	Totaal
Tabel 1.3	0.34	6.48	0.09	
Tabel 1.3	0.21	1.4		
Tabel 1.3		2.99		
Tabel 1.3		3.65		
Tabel 1.4		0.27		
Tabel 1.5	0.01	0.16		
Tabel 1.5		0.39		
Tabel 1.5		1.21		
Tabel 1.5		2.03		
Tabel 1.6		1.36		
Tabel 1.6		0.19		
Tabel 1.6		0.2		
Opgave	0.56	20.33	0.09	20.98
Verricht	1.82	7.17		8.99
- Eigendom Waterschap (tabel 2.1)	0.74	3.84		4.58
- Eigendom VDL Nedcar (tabel 2.1)	0.29	0.16		0.45
- Particulier (tabel 2.1)	0.78	3.16		3.94
Openstaand				
- Naar PiO Swentibold		0.96		
- Financieel gecompenseerde natuur		6.45		
- Financieel gecompenseerde infra		3.8		
- Financieel gecompenseerd verstoring		1.69		
Verschil	1.26	-0.26	-0.09	

5. Conclusie

In dit hoofdstuk worden de beroepsgronden van beide opdrachtgevers besproken naar aanleiding van de uitkomsten van het verrichte onderzoek.

5.1 Beroepsgrond 4: Onjuist danwel niet uitgevoerde inventarisaties, waardoor soort- functiecombinaties voor vleermuizen zijn gemist; tevens voor enkele vogelsoorten

De inventarisaties hebben zich gericht op de zomerverblijfplaatsen en kraamkolonies van vleermuizen in de maanden juni t/m augustus. Ook hebben er enkele inventarisaties plaatsgevonden naar baltende dieren in augustus en september. Hiermee is er een groot deel van het jaar onduidelijk gebleven welke vleermuizen welke bomen in dit deel van het jaar gebruikten. De kans dat verschillende soorten in het winterhalfjaar gebruik maken van het Sterrebos moet als kansrijk worden gezien, gelet op alle wintervondsten in het winterhalfjaar in bomen (Zie: Bat Tree Habitat Key, 2018: pagina 22; Briggs, 1999; Haarsma et al., 2016).

5.2 Beroepsgrond 5: Er heeft geen toetsing van de Staat van Instandhouding (SvI) plaats gevonden; terwijl in de stukken duidelijk te lezen is dat verschillende getroffen vleermuissoorten in een negatieve staat van instandhouding verkeren. Daarbij heeft de wijziging een nog negatiever effect op de SvI dan de oorspronkelijke ontheffing

Tijdens het dossieronderzoek is de "*Inschatting actuele Staat van Instandhouding van de vleermuissoorten in het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar, op basis van veldonderzoek 2016 – 2020 en maatregelen ter mitigatie en compensatie*" door Herman Limpens en Eric Jansen gelezen. Het gaat hier niet om een toetsing van de staat van instandhouding, maar duidelijk een inschatting. Het valt op dat er nogal wat aan te merken is op deze inschatting, waarbij soort-functiecombinaties in de winter volledig zijn weggeschreven, terwijl grootoorvleermuizen gewoon jagen en in hun jaarrondverblijven- en gebied verblijven, leven en foerageren.

De Second opinion laat zien dat met het afsluiten van de verblijfplaatsen met plastic waardoor vleermuizen tijdens de kwetsbare wintermaanden geen gebruik kunnen maken van potentieel sterk van belang zijnde verblijfplaatsen, geen rekening is gehouden in deze rapportage. Daarnaast blijkt uit de analyse in de Second opinion dat het uitsluiten van winterverblijven van verschillende soorten een groot hiaat in deze rapportage van de Zoogdiervereniging is waar ondergetekende geen verklaring voor heeft, mede omdat het algemeen bekend is dat onder andere de gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en gewone dwergvleermuis in bomen overwinteren (zie ook paragraaf 4.1.2 van deze Second opinion).

5.3 Beroepsgrond 6: De uitgevoerde, goedgekeurde danwel voorgenomen mitigatie en compensatie zijn niet volgens daarvoor geldende standaarden; dit is niet volgens de Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming

5.3.1 Compensatie van verblijfplaatsen

Het compensatieplan voor de verloren gaande vleermuisverblijven leunt zwaar op de inzet van vleermuiskasten. Om herhaling te voorkomen, wordt verwezen naar paragraaf 4.1.3 en 4.1.4 alsmede 4.2.4, 4.2.5 en 4.2.6 van deze Second opinion die laten duidelijk laten zien dat de mitigatie en compensatie van verblijven met vleermuiskasten, gekandelaberde bomen danwel

polsdikke geplante eiken geen effectieve compensatie is, en derhalve ook niet de stringente toets van de Habitatrichtlijn kan doorlopen; evenals die van de Wnb.

5.3.2 Gebiedscompensatie

Paragraaf 4.2.5 alsmede de foto's Foto 3 en Foto 4 in deze Second opinion geven duidelijk weer dat men geen vleermuisdeskundige hoeft te zijn om te zien dat de verrichte compensatie de vleermuis- en andere natuurwaarden de kap van een deel van wordt het Sterrebos verre van compenseert. Hierdoor wordt Artikel 8. "*Criteria voor toetsing van de overeenkomst en het compensatieplan*" totaal niet gevolgd. Aan het uitgangspunt "*geen nettoverlies aan natuurwaarden, voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang*" met de verrichte mitigatie, en vooral compensatie, wordt niet voldaan. Als foerageergebied zal de nieuwe compensatie de aankomende jaren tevens nauwelijks bijdragen en ook de aankomende 50 tot mogelijk 100 jaar de effectiviteit van het bestaande niet kunnen evenaren.

Paragraaf 4.2.6 behandelt dat gronden van het waterschap die al in handen waren van de overheid, nu nogmaals ingezet worden als compensatie van verloren gegane natuur. Het inzetten van gronden van een overheid voor natuurcompensatie kan volgens de daarvoor geldende richtlijnen niet.

Het is daarnaast onduidelijk wat er gaat gebeuren met de gelden die in het Compensatiefonds worden gestort. Gelet op het voorgaande, is het te hopen dat deze op een juiste manier tot natuurcompensatie worden ingezet.

De Provincie Limburg overtreedt met de genomen besluiten haar eigen beleidsregels rondom natuurcompensatie alsmede de Wnb alsook de Habitatrichtlijn.

5.4 Beroepsgrond 7: Het projectgebied ligt in de externe werking van een Natura2000 gebied Lilbosch en Maria Hoop dat is aangewezen voor de ingekorven vleermuis

De ingekorven vleermuis is vastgesteld in het Sterrebos. Door het uiteenvallen van de kraamgroep die gebruik maakte van de kraamverblijfplaats in Lilbosch, is er in 2012 een deel van deze groep naar Susteren verhuisd; 3.7km van het plangebied; met ieder jaar gemiddeld meer dan 10% van de Nederlandse zomerpopulatie. Effecten van het gehele voorliggende plan kunnen niet worden uitgesloten. De externe werking is 8 km van dit Natura2000- gebied zoals in het Natura2000 beheerplan Lilbosch en Maria Hoop wordt genoemd.

In de passende beoordeling en de rest van het dossier is nergens een toetsing van het effect van het plan op Natura2000 gebied Lilbosch en Maria Hoop te vinden. Een bestemmingsplan kan geen vergunning krijgen, wanneer de gemaakte passende beoordeling niet in gaat op het Natura2000- gebied Lilbosch en Maria Hoop. Het plangebied ligt in de externe werking van dit Natura2000 gebied. Daarnaast is de ingekorven vleermuis één van de soorten die in dit bosgebied is waargenomen. De populatie van het Natura 2000-gebied is dus afhankelijk van het Sterrebos. De effecten op de populatie van het Natura 2000-gebied zijn echter in het geheel niet onderzocht. Gelet op het feit dat de kraamkolonies van Lilbosch en Maria Hoop in 2012 zijn gesplitst en deze sinds 2013 onder meer kraamverblijven hebben in Susteren; Lilbosch; Dieteren en Einighausen (Dekker et al., 2014) en daarmee de kraamverblijven enkel dichterbij het plangebied zijn komen te liggen. Daarmee is de kans op verstoring enkel groter geworden door voorliggende planvorming dan voorheen. Hierbij speelt onderstaande geciteerde richtsnoer van

de Europese commissie aangaan de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang uit hoofde van de habitatrichtlijn (2021/C 496/01) d.d. 09 december 2021:

3.1.3. Stap 3: nagaan welke Natura 2000-gebieden negatieve gevolgen van het plan of project kunnen ondervinden

- Natura 2000-gebieden in de omgeving (of op enige afstand) van het plan of project waar wilde soorten leven die zich naar het projectgebied kunnen begeven en daar fatale of andere gevolgen van kunnen ondervinden (bv. verlies van foerageergebieden, verkleining van activiteitsgebieden);
- Natura 2000-gebieden met een onderling verband dat of een ecologische continuïteit die door het plan of project in gevaar kan worden gebracht.

5.5 Beroepsgrond 2: Er is geen dwingende reden van groot openbaar belang volgens de Habitatrichtlijn, zeker niet van Nationale aard

Als belangen worden de volgende aangehaald:

"De ontheffing is aangevraagd op basis van het volgende belang:

- voor de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, watervleermuis, ruige dwergvleermuis, bosvleermuis, rosse vleermuis, baard/Brandt's vleermuis, ingekorven vleermuis:

in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende

redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of

economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;"

Het vergroten van een fabriek kan gezien worden als een particulier economisch initiatief waarbij het maken van winst door een internationale verkoop een grote rol speelt, ook al voorziet dit in veel werkgelegenheid, als zodanig niet als een zodanige dwingende reden kan worden aangemerkt. De langdurige effecten op de regionale, laat staan nationale werkgelegenheid zijn niet terug te vinden in de aangereikte documenten op de website <https://www.gebiedsontwikkelingvdlnedcar.nl/project-0/documenten-0/>

Er wordt vermeld dat ongeveer 50% van de werknemers in een straal van 20km woont. Dit betekent dat 50% van deze cirkel in het aangehaalde gebied uit het buitenland afkomstig kan zijn (doordat het in het smalste stukje Nederland ligt. Werkgelegenheid voor in Nederland wonende mensen speelt daarmee geen rol. Dit valt daarnaast te staven met het aantal auto's met een buitenlands kenteken op de parkeerplaats van VDL/Nedcar (waarneming ondergetekende). Daarmee kan ondertekende voor de kap van het Sterrebos geen Dwingend openbaar belang vinden.

Bij de hier aan de orde zijnde toets moet een afweging worden gemaakt tussen het wettelijk en Europees erkende belang en het belang van de bescherming van streng beschermde soorten. Het is zeer de vraag of de uitbreiding van een fabriek volgens een bepaald bouwplan de juiste balans gewaarborgd naar analogie op ABRS 25 februari 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BH4011, M en R 2009/42.

"2.13. [...]. De dwingende reden van groot openbaar belang zal overtuigend moeten worden aangetoond. Hierbij dient ondubbelzinnig vast te staan dat het belang van de verwezenlijking van het plan of project op lange termijn zwaarder weegt dan het belang van het behoud van de instandhoudingsdoelstellingen van de SBZ.

[...]

2.16. In zijn algemeenheid kan niet worden gezegd dat het opwekken van duurzame energie geen dwingende reden van groot openbaar belang, als bedoeld in artikel 19g, tweede lid, van de Nbw 1998 kan zijn. Zoals ook uit de aanvullende rapportage naar voren komt, is er een stijgende behoefte aan duurzame energie en zijn de nationale en internationale doelstellingen erop gericht de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dit betekent evenwel nog niet dat

met iedere bijdrage aan het opwekken van duurzame energie ook een dwingende reden van groot openbaar belang is gemoeid. De Afdeling acht in het onderhavige geval niet overtuigend aangetoond dat het plaatsen van de 17 windturbines in de Emmapolder moet worden aangemerkt als een project omwille van een dwingende reden van groot openbaar belang. Hierbij wreekt zich het ontbreken van een toereikend onderzoek naar mogelijke alternatieven waarmee wellicht niet binnen de huidige kabinetsperiode, maar wel op termijn van een aantal jaren, windturbines elders kunnen worden opgericht die bijdragen in de behoefte aan energie.”

5.6 Beroepsgrond 3: Er zijn andere bevredigende oplossingen. De gekozen variant is niet conform Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming. Uit de stukken blijkt dat de alternatievenafweging die is gemaakt, niet is afgewogen conform de Habitatrictlijn en daarmee de Wet natuurbescherming.

Het dossier doorwerkende zijn er drie rapportages die concluderen dat de enige haalbare mogelijkheid het kappen van een deel van het Sterrebos is om tot uitbreiding van VDL/Nedcar te komen. Gelet op voorgaande beroepsgronden (effectieve mitigatie alsook geen achteruitgang in de staat van instandhouding), kan niet geconcludeerd worden dat het besluit van de kap van een deel van het Sterrebos, conform de uitleg van de Habitatrictlijn, en daarmee de Wet natuurbescherming is.

5.7 Afsluitende conclusies

De verschillende besluiten van de Provincie waarop DGS en SEVON beroep op hebben aangetekend, zijn nooit getoetst op het Natura2000-gebied Lilbosch en Maria Hoop en haar externe werking. Derhalve hadden deze besluiten nooit genomen mogen worden gelet op de gebiedsbescherming die rust op Natura2000- gebieden.

Daarnaast zal de kap van een groot deel van het Sterrebos leiden tot de overtreding van diverse verboden als bedoeld in artikel 12 lid 1 van de Habitatrictlijn en artikel 3.5 van de Wnb. Het gaat daarbij niet alleen om het verbod op de beschadiging of de vernieling van de voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen, maar ook om het verbod op het opzettelijk doden of verwonden van specimens van vleermuissoorten alsook het verdwijnen van essentieel foerageergebied. De soortgroep vleermuizen is een kwetsbare groep. Een vrouwtje krijgt slechts 1 jong per jaar en slechts een deel van de vrouwtjes krijgt een jong. Overtreding van de hiervoor genoemde verbodsbepalingen, in het bijzonder wanneer dit leidt tot verlies van een kraamkolonie, kan direct grote gevolgen hebben voor de (lokale/regionale en soms zelfs landelijke) populatie. Vanwege het zeer lage reproductievermogen is het herstel van een vleermuiskolonie c.q. een vleermuispopulatie een zeer langzaam proces.

Overtreding van de hiervoor genoemde verbodsbepalingen kunnen worden toegestaan, maar alleen onder strikte voorwaarden, verwoord in artikel 16 Habitatrictlijn/artikel 3.8 Wnb. Voor het besluit tot kappen van het Sterrebos moet worden aangenomen dat deze eisen ook zijn verankerd in artikel 3.31 Wnb c.q. dat de inhoudelijke eisen uit artikel 3.31 Wnb alleen in dat licht mogen worden uitgelegd (richtlijnconforme interpretatie). Zo mag er geen andere bevredigende oplossing bestaan en mag de afwijking geen afbreuk doen aan het streven de populaties van de betrokken vleermuissoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Om diverse redenen kan de kap van het Sterrebos de toets aan deze voorwaarden niet doorstaan:

- Het HvJ en ook uw Afdeling vereist een restrictieve uitleg van de uitzonderingsmogelijkheden en – daarmee samenhangend – maatwerk bij het toelaten van uitzonderingen op de bescherming. De kap van dit bos is strijdig met deze lijn in de jurisprudentie en daarmee met artikel 16 Habitatrictlijn, artikel 3.8 Wnb en artikel 3.31 Wnb vanwege onvoldoende maatwerk (die paragraaf 5.6).
- Het besluit tot kappen voldoet niet aan de voorwaarde dat er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van meerdere betrokken vleermuissoorten in hun

natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Hierbij speelt een rol dat de toets aan deze voorwaarde extra streng is omdat er het leidt tot overtredingen van verbodsbepalingen die gelden voor vleermuissoorten die op dit moment in een ongunstige staat van instandhouding verkeren. De tekortkomingen hebben betrekking op in het bijzonder de volgende aspecten:

- Voorafgaand aan de goedkeuring van het besluit is er geen inzicht in de lokale, regionale populaties van de getroffen soorten en in de precieze staat van instandhouding van deze populaties. Er is daarmee onvoldoende inzicht in de effecten van de kap van het Sterrebos.
- Voorafgaand aan het verrichten van de ingrepen bestaat onvoldoende kennis over het voorkomen van vleermuissoorten in het winterhalfjaar in het projectgebied. Enkel in de zomer en het najaar heeft er onderzoek plaatsgevonden.
- Er bestaat te weinig kennis en aandacht voor soorten die al in een ongunstige staat van instandhouding verkeren, waarmee niet aan de strenge jurisprudentiële eisen kan worden voldaan.
- De ecologische effectiviteit van compenserende maatregelen is voor de meeste soorten en functies niet bewezen effectief.

Al deze tekortkomingen vormen een zelfstandige grond voor het oordeel dat het besluit van de Provincie Limburg niet voldoet aan het vereiste dat geen afbreuk mag worden gedaan aan het streven de populaties van de betrokken vleermuissoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Echter, vooral de combinatie van deze aspecten maakt helder dat op dit punt strijdigheid bestaat met artikel 16 van de Habitatrichtlijn en de relevante bepalingen van de Wet natuurbescherming (artikelen 3.5, 3.8 en 3.31 Wnb).

- Het grotendeels kappen van het Sterrebos is onomkeerbaar.
- Het kappen van het Sterrebos kan de toets aan de voorwaarde dat geen andere bevredigende oplossing bestaat evenmin doorstaan:
 - Er zijn andere opties om het terrein van VDL/Nedcar anders in te richten, alhoewel dit mogelijk meer geld kost;
 - De ingezette mitigatie en compensatie schort op velerlei punten waarbij alle onderzochte gronden daarover blijken naar oordeel van deze second opinion gegrond te zijn die DSG en SEVON aanvoeren.
 - Van belang is dat de Provincie Limburg vooraf naarstiger had moeten onderzoeken of uitbreiding van VDL/ Nedcar ook denkbaar en uitvoerbaar zou kunnen zijn zonder de kap van een oudbos, een bos dat niet te compenseren valt en waarbij meer waarborgen worden geboden voor het behoud van kolonies en meer recht wordt gedaan aan de verschillen tussen de vleermuissoorten en het gegeven dat meerdere van deze vleermuissoorten zich in een ongunstige staat van instandhouding bevinden. De Provincie Limburg handelt hierin niet conform de Wet natuurbescherming waar zij zelf bevoegd gezag voor is.